

KRIMINAALIPOLITIIKKA- JA
RIKOSOIKEUSOSASTO
Erityisasiantuntija Sofia Söderholm

Lausunto

5.2.2026

Eduskunnan lakivaliokunnalle

Hallituksen esitys eduskunnalle syyteneuvottelun käyttöalan laajentamista koskevaksi lainsäädännöksi (HE 187/2025 vp)

Lakivaliokunta on pyytänyt oikeusministeriöltä asiantuntijalausuntoa otsikkoasiassa. Oikeusministeriö toteaa asiassa kunnioittavasti seuraavan.

1 Esityksen tausta

Pääministeri Petteri Orpon hallituksen Vahva ja välittävä Suomi -hallitusohjelman mukaan hallituskaudella sujuvoitetaan oikeusprosesseja uudistamalla riita-, rikos- ja hakemusprosesseja. Tavoitteena on nopeuttaa ja sujuvoittaa prosesseja samalla huomioiden oikeusturva ja perusoikeudet. Yhtenä keinona tähän on mainittu syyteneuvottelun käyttöalan laajentaminen (hallitusohjelman kohta 10.2).

Syyteneuvottelua koskeva sääntely tuli voimaan vuonna 2015. Lainsäädännön keskeinen ajatus on, että rikosasian epäilty tai vastaaja voi tunnustamisensa vastineeksi saada lievemmän rangaistuksen teostaan. Syytteen sijaan syyttäjä laatii tuomioesityksen, joka käsitellään normaalia täysimittaista rikosprosessia kevyemmässä menettelyssä (tunnustamisoikeudenkäynnissä). Rikoksesta epäillyn tai vastaajan tulee suostua asian käsittelyyn tunnustamisoikeudenkäynnissä, minkä lisäksi menettelyn käyttö edellyttää rikoksen asianomistajan suostumusta. Syyteneuvottelu koskee rikoksia, joiden enimmäisrangaistus on enintään kuusi vuotta vankeutta. Poikkeuksena tästä ovat eräät väkivalta- ja seksuaalirikokset, jotka on suljettu syyteneuvottelun ulkopuolelle niiden rangaistustasosta riippumatta.

Syyteneuvottelussa syyttäjän ja rikoksesta epäillyn tai vastaajan tulee olla yhtä mieltä syyksiluettavasta rikoksesta. Suomalaisessa syyteneuvottelujärjestelmässä neuvottelun kohteena voi olla ainoastaan rangaistusseuraamus, eivät tosiasiat tai lievempi rikosnimike. Tuomioesityksessä syyttäjä sitoutuu vaatimaan rangaistusta lievennetyn rangaistusasteikon mukaisesti, mikä tarkoittaa, että tekijälle saa tuomita enintään kaksi kolmannesta rikoksesta säädetyn vankeus- tai sakkorangaistuksen enimmäismäärästä. Syyttäjä voi tuomioesityksessä ilmoittaa kantansa tuomittavan rangaistuksen lajista ja määrästä.

Tunnustamisoikeudenkäynnissä tuomioistuin on sidottu mittaamaan rangaistuksen lievennetyltä asteikolta. Viime kädessä rangaistuksen siis mittaa tuomioistuin. Tätä edellyttää myös tuomiovallan käyttöä koskeva perustuslain 3 §:n 3 momentti, jonka mukaan tuomiovaltaa käyttävät riippumattomat tuomioistuimet. Tuomioistuin ei täten ole sidottu syyttäjän tuomioesityksessä esittämään rangaistusvaatimukseen, vaan tuomarilla on itsenäinen harkintavalta seuraamuksen ja siihen tehtävän lievennyksen määrittämisessä. Tuomioistuimella on myös mahdollisuus olla antamatta tuomioesityksen mukaista tuomiota, eli jättää asia sillensä. Mikäli tuomioistuin jättää asian sillensä, tuomioistuin ei anna ratkaisua

Postiosoite

Postadress

Oikeusministeriö
PL 25
FI-00023 Valtioneuvosto
Finland

Käyntiosoite

Besöksadress

Meritullinkatu 10
00170 Helsinki
Finland

Puhelin

Telefon

0295 16001
Internat.
+358 295 16001

Faksi

Fax

09 160 67730
Internat.
+358 9 160 67730

S-posti, internet

E-post, internet

kirjaamo.om@gov.fi
www.oikeusministerio.fi
www.justitieministeriet.fi

syyllisyyskysymykseen, eikä tee asiasta erillistä ratkaisua. Asian sillensä jättämiseen ei myöskään voi hakea muutosta. Tällöin syyttäjän on harkittava, jatkaako hän jo vireillä olevan syytteen ajamista tavalisessa rikosprosessissa tai nostaako hän asiassa syytteen ottaen huomioon syyt asian sillensä jättämiseen.

Syyteneuvottelun käyttöönoton tavoitteet olivat prosessieconomiset. Kun osa teoista käsitellään normaalia rikosprosessia suppeammassa menettelyssä, vapautuneet viranomaisresurssit voidaan kohdentaa muiden vireillä olevien rikosasioiden selvittämiseen. Syyteneuvottelun käynnistäminen on syyttäjän päätösvallassa. Syyteneuvottelua harkittaessa lähtökohtana tulisi olla, että tuomioesityksestä ja tunnustamisoikeudenkäynnistä saadaan tuntuvia prosessieconomisia etuja verrattuna asian käsitteilyyn tavanomaisessa järjestyksessä. Tarkoituksena ei siis ole, että menettelyä käytettäisiin yksinkertaisten tai lievimpien rikosten selvittämiseen, eikä tunnustus automaattisesti johda syyteneuvottelunnettelyn käyttöön.

Edellisessä syyteneuvottelulainsäädäntöä koskevassa hallituksen esityksessä (HE 58/2013 vp) arvioitiin, että lainsäädäntökokonaisuudesta seuraisi säästöjä niin esitutkintaviranomaisille, syyttäjille kuin tuomioistuimelle. Lisäksi esityksessä arvioitiin, että tuomioesityksen laatiminen ja tunnustamisoikeudenkäynti vaatisivat vähemmän avustajien aikaa ja työpanosta verrattuna tavanomaiseen rikosprosessiin. Karkeana arviona esitettiin, että syyteneuvottelun piiriin voisi tulla vuosittain noin 500 rikosasiaa. Esityksessä menettelyn katsottiin soveltuvan erityisesti rikoksiin, jotka kohdistuvat varallisuusetiuihin tai jotka tehdään hyötymistarkoituksessa ja joissa on mahdollisesti monimutkaisia oikeudellisia ja tosiasiallisia järjestelyjä. Käytännössä näillä rikoksilla tarkoitettiin talousrikoksia laajassa mielessä.

Syyteneuvottelulainsäädännön hyväksymisen yhteydessä antamassaan lausumassa eduskunta edellytti, että oikeusministeriö seuraa ja arvioi syyteneuvottelua koskevan lainsäädännön soveltamista ja toimeenpanoa periaatteellisten ongelmien ja järjestelmän uutuuden vuoksi ja antaa lakivaliokunnalle selvityksen lainsäädännön toimivuudesta vuoden 2017 loppuun mennessä (EV 68/2014 vp).

Selvityksen laatimista varten Kriminologian ja oikeuspolitiikan instituutti (Krimo) toteutti vuoden 2017 aikana oikeusministeriön pyynnöstä tilaushankkeena viranomaisaineiston pohjalta selvityksen vuosina 2015–2016 käydyistä syyteneuvotteluista ja tunnustamisoikeudenkäynneistä. Selvitystä pyrittiin saamaan siitä, missä määrin, millä tavoin ja millaisissa rikosasioissa uutta lainsäädäntöä oli kahden ensimmäisen voimassaolovuotensa aikana sovellettu. Hanketta jatkettiin myöhemmin kattamaan myös vuoden 2017 tilanne. Uutena teemana kartoitettiin ja analysoitiin myös syyteneuvottelumenettelyn käytännön kokemuksia. Oikeusministeriö tilasi lisäksi vuonna 2023 Krimolta syyteneuvottelua koskevan selvityksen, jonka tarkoituksena oli täydentää tietopohjaa syyteneuvottelua koskevan lainsäädännön soveltamisesta, siitä saaduista kokemuksista ja sen toimivuudesta erityisesti vuoden 2017 jälkeen. Tutkimuksessa voitiin antaa myös suosituksia lainsäädännön kehittämiseksi. Selvitys julkaistiin alkuvuodesta 2024.

Krimon tutkimusten keskeisten tulosten mukaan syyteneuvottelua käytetään pääasiassa erilaisten talousrikosten käsittelyyn, mutta menettelyä käytetään arvioitua vähemmän. Vähäisestä käyttömäärästä johtuen myös kustannussäästöt ovat jääneet arvioitua vähäisemmiksi. Krimon mukaan vuosina 2015–2022 tunnustamisoikeudenkäyntien vuosittainen määrä oli 40–85 oikeudenkäyntiä vuosittaisen keskiarvon ollessa 59 kappaletta. Määrä ei siten ole lähelläkään edellä mainittua hallituksen esityksen karkeaa arviota.

Nyt käsiteltävän esityksen tavoitteena on lisätä syyteneuvottelun käyttöä laajentamalla syyteneuvottelujärjestelmän soveltamisalaa ja kehittämällä syyteneuvottelua koskevaa menettelyä ottaen huomioon kriminaalipoliittiset pyrkimykset parantaa rikoksen uhrin asemaa. Syyteneuvottelujärjestelmän tarkoituksena on mahdollistaa viranomaisresurssien tarkoituksenmukainen kohdentaminen, tehostaa viranomaisten toimintaa ja nopeuttaa rikosasioiden esitutkintaa, syyteharkintaa ja tuomioistuin käsittelyä kuitenkin turvaten rikoksesta epäillyn sekä asianomistajan oikeudet.

Tarve rikosprosessia nopeuttaville toimenpiteille oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin ja oikeusturvan turvaamiseksi on edellisen syyteneuvottelua koskevan hallituksen esityksen jälkeen entisestään kasvanut. Keskimääräinen rikosasioiden kokonaiskäsittelyaika on vuosina 2014–2024 pidentynyt alle 10 kuukaudesta jopa yli 15 kuukauteen. Syyteneuvottelun laajentamista puoltaa myös se, että nykyiselle lainsäädännölle asetetut tavoitteet eivät ole lähimainkaan toteutuneet, vaan menettelyn käyttö on jäänyt noin kymmenesosaan arvioidusta. Tämän vuoksi myös toivotut vaikutukset rikosprosessin nopeuttamiseksi ovat toistaiseksi jääneet valtaosin toteutumatta.

Perustuslakivaliokunta katsoi aiemman syyteneuvottelua koskevan hallituksen esityksen yhteydessä, että erityisesti rikosasioiden käsittelyn nopeuttaminen rikosprosessin eri vaiheessa on tarpeen. Valiokunta viittasi Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen lukuisiin ratkaisuihin Suomea vastaan ihmisoikeus-sopimuksen 6 artiklan rikkomisesta, kun oikeudenkäynti ei ollut tapahtunut kohtuullisessa ajassa. Valiokunta oli jo aikaisemmin kiinnittänyt erityistä huomiota keskimääräistä pidempään kestävien rikosasioiden käsittelyaikaan. Suurimman riskin oikeudenkäyntien pitkittymiseen valiokunta on katsonut liittyvän vakaviin rikosasioihin, erityisesti talousrikoksiin (PeVM 1/2010 vp, s. 3). Valiokunta totesi mietinnössään oikeusturvan olevan kokonaisuus, jonka osa-alueiden on oltava tasapainossa. Valiokunta viittasi aikaisempaan käytäntöön (PeVM 1/2010 vp, s. 3/II) todeten, että oikeudenkäynnin kokonaiskeston lyhentämistä koskevien uudistusten on oltava tasapainossa oikeudenkäynnin joutuisuuden ja muiden oikeusturvan ulottuvuuksien kanssa (PeVL 7/2014 vp s. 2–3).

Euroopan ihmisoikeustuomioistuin on katsonut, että keinoista nopeuttaa rikosprosessia, kuten syyteneuvottelusta, on kiistämätöntä hyötyä syytetyille, rikosoikeudenhoidon viranomaisille ja rikoksen uhrielle, koska se vähentää viranomaisten työtä ja nopeuttaa rikosvastuun vahvistamista, mikä myös helpottaa siviilioikeudellisesta vastuusta päättämistä (Nikolov v. Bulgaria, päätös 28.9.2010, hakemus 39672/03).

Esityksessä ehdotetaan muutettaviksi oikeudenkäynnistä rikosasioissa annettua lakia, esitutkintalakia, rikoslakia ja liiketoimintakiellosta annettua lakia. Ehdotetut lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.6.2026.

2 Esityksen keskeinen sisältö

Syyteneuvottelun aineellisen soveltamisalan laajentaminen

Esityksessä ehdotetaan, että syyteneuvottelun käyttöalaa laajennetaan uusiin rikoksiin. Näitä rikoksia olisivat törkeä huumausainerikos, törkeä ihmiskauppa ja törkeä ryöstö. Huumausaine-, ihmiskauppa- ja ryöstörikosten perusmuotoiset tekemuodot ovat jo nykyisin syyteneuvottelun soveltamisalassa.

Törkeiden huumausainerikosten ottaminen syyteneuvottelun soveltamisalaan vaikuttaa aikaisempien syyteneuvottelua koskevien selvitysten ja niiden lausuntopalautteen valossa eniten kannatusta saaneelta vaihtoehdolta syyteneuvottelun soveltamisalan laajentamiseksi. Tätä on perusteltu erityisesti prosessiekonomisilla hyödyillä. Toisaalta tähän rikostyyppiin sisältyy korostunut riski väärille tunnuksille, sillä usein epäiltyihin rikoksiin liittyy järjestäytynyttä rikollisuutta, jonka piirissä saatetaan tunnustaa tekoja muiden puolesta.

Esityksessä korostetaan, että erityisesti näin törkeissä teoissa voi olla tarpeen hankkia muutakin näyttöä epäillyn syyllisyydestä kuin epäillyn tunnustus. Lisäksi perusteluissa on korostettu tunnustuksen oikeellisuuden ja vapaaehtoisuuden varmistamista nykyisen lainsäädännön mukaisesti. Tuomioesityksen mukaisen tuomion antaminen edellyttää muun ohella sitä, että tunnustuksen vapaaehtoisuudesta ja oikeellisuudesta ei jää varteenotettavaa epäilyä ottaen huomioon myös asiaa koskeva esitutkinta-aineisto. Tuomioistuimen lisäksi muillakin rikosprosessiviranomaisilla on osaltaan velvollisuus

huolehtia tunnustuksen oikeellisuuden ja vapaaehtoisuuden varmistamisesta. Väärien tunnustusten ehkäisemiseksi on ensinnäkin tärkeää, että epäillyllä on avustaja, minkä lisäksi muut rikosprosessiketjun viranomaiset eli esitutkintaviranomaiset ja syyttaja omassa tehtävässään joutuvat käytännössä arvioimaan tunnustuksen oikeellisuutta ja vapaaehtoisuutta.

Esityksessä katsotaan, että ihmiskaupan ja ryöstön perusmuotoisten tekemuotojen ollessa jo nykyisin syyteneuvottelun soveltamisalassa, lainsäätäjän voidaan katsoa hyväksyneen sen, että ihmiskauppa- ja ryöstörikoksista on periaatteessa mahdollista syyteneuvotella. Lisäksi esityksessä katsotaan, että lakivaliokunnan mietinnössä (LaVM 5/2014 vp) mainitun lainsäädännön selvyiden voidaan myös katsoa puoltavan sitä, että mainittujen rikosten törkeät tekemuodot otetaan syyteneuvottelun piiriin, kun soveltamisalaa laajennetaan yksittäisiin rikosnimikkeisiin.

Nykyinen lainsäädäntö edellyttää, että syyteneuvottelun aloittamista koskevassa harkinnassaan syyttaja arvioi rikosasian laatua. Sen lisäksi, että asian laatu viittaa saavutettaviin prosessiekonomisiin säästöihin, lakivaliokunta on katsonut siihen sisältyvän myös syyttäjän harkinnan käsillä olevan rikoksen soveltuvuudesta syyteneuvottelumenettelyyn (LaVM 5/2014 vp, s. 5). Ehdotettujen kolmen nimikkeen lisääminen syyteneuvottelun soveltamisalaan korostaa asian laadun arvioinnin merkitystä.

Esityksessä ehdotetaan, että laissa säädettäisiin nimenomaisesti yhteisösakosta neuvottelusta. Nykyisessä syyteneuvottelua koskevassa sääntelyssä tai sen esitöissä ei ole otettu kantaa siihen, voiko yhteisösakko olla syyteneuvottelun kohteena ja voiko syyttaja tehdä tuomioesityksessä sitä koskevan sitoumuksen. Lisäksi ehdotetaan, että syyteneuvottelussa voisi neuvotella liiketoimintakiellosta. Neuvottelu voisi kohdistua kiellon vaatimiseen, pituuteen ja sisältöön.

Esityksessä ehdotetaan, että rikoshyödyistä voisi neuvotella tilanteessa, jossa asianomistajan vahingonkorvausta tai edunpalautusta koskeva vaatimus on pienempi kuin mitä syyttaja katsoo vahingon määrän olevan. Nykysääntelyn mukaan syyttäjän tulee tällaisessa tilanteessa vaatia ylimenevää osaa rikoshyötynä, mikä voi käytännössä muodostua syyteneuvottelun esteeksi. Ehdotuksen mukaan syyttaja voisi siis neuvotella ylimenevästä osasta ja luopua siitä neuvottelun tuloksena.

Menettelyä koskevat ehdotukset

Esityksessä ehdotetaan sekä esitutkintaviranomaiselle että syyttäjälle velvollisuutta harkita syyteneuvottelun mahdollisuutta ja edellytyksiä jokaisessa tutkittavana olevassa rikosasiassa. Esitutkintaviranomaisen tulisi esitutinnan edetessä tehdä arviointia siitä, onko tutkinta edennyt vaiheeseen, jossa edellytykset syyteneuvottelulle voisivat olla käsillä, ja syyttaja olisi tarkoituksenmukaista ottaa mukaan esitutkintaan syyteneuvottelun käynnistämiseksi. Aikaisemmin syyteneuvottelusta syntyvät prosessiekonomiset hyödyt ovat kohdistuneet erityisesti tuomioistuimeen. Ehdotetun muutoksen tarkoituksena on korostaa myös esitutkintaviranomaiselle syntyviä säästöjä. Tällöin hyöty kohdentuisi poliisien käyttämään työaikaan ja toimenpiteisiin rikoksen selvittämisessä. Tarkoituksena ei kuitenkaan ole, että esitutkintaviranomaisen olisi esitutinnan aikana jatkuvasti tiedusteltava epäiltyä, voisiko tämä mahdollisesti olla halukas tunnustamaan ja osallistumaan syyteneuvotteluun. Jos epäilty olisi esimerkiksi tiedusteltu halukkuutta syyteneuvotteluun ja tämän perusteella vaikuttaisi selvältä, että epäilty tuskin tähän suostuisi, esitutkintaviranomaisten ei olisi tarkoituksenmukaista käyttää resursseja asiaan liittyviin lisäkeskusteluihin.

Syyttäjän osalta sääntelyä muutettaisiin niin, että syyttäjän olisi harkittava syyteneuvottelun eli tuomioesityksen tekemisen edellytyksiä jokaisessa tutkittavana tai syyteharkinnassa olevassa rikosasiassa. Vasta tämän harkinnan jälkeen syyttaja voisi todeta, että edellytyksiä syyteneuvottelulle ei ole. Syyttäjälle ei kuitenkaan asetettaisi velvollisuutta tehdä asiasta erillistä kirjallista päätöstä.

Esityksessä ehdotetaan, että esitutkintalain mukaisiin epäillyn ja asianomistajan oikeuksia koskeviin ilmoituksiin lisätään maininta syyteneuvottelusta. Muutoksilla varmistettaisiin, että tieto

syyteneuvottelumenettelystä tulisi asianosaisten tietoon mahdollisimman varhaisessa vaiheessa rikosprosessia ja myös asianosaiset voisivat tehdä aloitteen syyteneuvottelun käynnistämiseksi.

Esityksessä ehdotetaan, että lainsäädännössä nimenomaisesti mahdollistetaan syyteneuvottelun aloittaminen muutoksenhakuasteessa. Eriytyneen hovioikeuskäytännön vuoksi oikeustila on tällä hetkellä epäselvä sen suhteen, voiko syyteneuvottelua aloittaa vasta muutoksenhakuasteessa. Esityksessä korostetaan, että neuvottelun aloittaminen vasta hovioikeudessa olisi kuitenkin poikkeuksellista, koska prosessiekonomiset hyödyt jäävät sitä vähäisemmiksi, mitä myöhäisemmässä vaiheessa neuvottelu aloitetaan. Tämän tulisi näkyä myös tuomioesityksen seuraamuskannanotossa ja tuomiossa.

Esityksessä ehdotetaan tarkennuksia sekä syyttäjän tekemän tuomioesityksen että tunnustamisoikeudenkäynnin päätteeksi annetun tuomion seuraamuskannanottojen informatiivisuuteen. Jatkossa syyttäjän tulisi tuomioesityksessä ilmoittaa kantansa tuomittavan rangaistuksen lajista ja määrästä, mahdollinen liiketoimintakieltoa, yhteisösakkoa tai rikoksen tuottamaa taloudellista hyötyä koskeva sitoumus sekä mitä asiassa olisi seuraamusten osalta vaadittu ilman tuomioesitystä. Tuomioistuimen tulisi tuomitun rangaistuksen lisäksi aina ilmoittaa, millaisen rangaistuksen lajiltaan ja määrältään tuomioistuimen olisi tuominnut ilman tuomioesitystä. Samoin olisi toimittava, jos asiassa tuomitaan liiketoimintakielto tai rikoksen tuottamaa taloudellista hyötyä koskeva menettämis seuraamus. Tuomioistuimen olisi myös kirjattava tuomioon syyttäjän tuomioesityksessä ilmoittamat vaatimukset ja mitä syyttäjä olisi asiassa vaatinut ilman tuomioesitystä.

Esityksessä ehdotetaan, että tunnustamisoikeudenkäynti on pidettävä 60 päivän kuluessa asian vireilletulosta. Ehdotettu 60 päivän määräaika toisi joustoa syyteneuvottelussa mukana oleville toimijoille nykyisen 30 päivän sijaan.

3 Esityksen vaikutukset

Esityksessä arvioidaan, että syyteneuvottelun soveltamisalan laajentaminen ja syyteneuvottelumenetelyä koskevat muutokset lisäävät jonkin verran syyteneuvottelun käyttöä. Käytännössä tämä tarkoittaa eri rikosprosessiviranomaisille syntyvää työajan säästöä yksittäisen rikosasian selvittämisessä ja käsittelyssä. Syyteneuvottelujärjestelmää koskevat muutokset tulevat varsinkin lainsäädännön voimaantulon alkuaikoina kuitenkin lisäämään esitutkintaviranomaisten, syyttäjien, avustajien ja tuomioistuinten työmäärää. Lisäksi syyteneuvottelun käytön tosiasiallinen lisääminen edellyttää kaikilta tahoilta resursseja henkilöstön kouluttamiseen. Työajan säästöä syntyy vasta, kun syyteneuvottelumenettely on onnistuneesti jalkautettu osaksi eri toimijoiden päivittäistä työtä. Syyteneuvottelun käynnistäminen jo esitutkintavaiheessa edellyttäisi lisäksi nykyistä enemmän viranomaisyhteistyötä esitutkintaviranomaisen ja syyttäjän välillä. Ehdotuksilla voi lisäksi olla lieviä vaikutuksia valtiolle syntyviin avustajakustannuksiin, vankimääriin sekä Oikeusrekisterikeskuksen työmäärään.

Esityksessä ehdotettu soveltamisalan laajentaminen törkeään ryöstöön, törkeään ihmiskauppaan sekä törkeään huumausainerikokseen on maltillinen. Syyteneuvottelun mahdollistaminen tietyistä rikosnimikkeistä ei vielä itsessään merkitse, että rikoksista tullaan suurissa määrin neuvottelemaan. Nämä kolme rikosnimikettä eivät ole perusmuotoisina olleet kertaakaan syyteneuvottelun kohteena päärikoksena vuosina 2015–2024. Esityksessä arvioidaan, että näitä kolmea rikosnimikettä koskevalla soveltamisalan laajennuksella ei todennäköisesti ole merkittäviä vaikutuksia syyteneuvottelun käytön lisäämiseen. Syyteneuvottelua käytetään tällä hetkellä erityisesti törkeiden talousrikosten selvittämiseen ja sama tendenssi tulee todennäköisesti jatkumaan myös ehdotettujen muutosten myötä.

Sekä liiketoimintakiellon että syyteneuvottelun tosiasiallinen käyttöala kohdistuu talousrikoksiin. Liiketoimintakieltoa koskeva neuvottelumahdollisuus voisi siten hyvinkin lisätä yksittäistapauksissa syyteneuvotteluhaluutta ja lisätä viranomaisille syntyviä resurssisäästöjä. Sen sijaan syyteneuvottelun ja yhteisösakon käytännön soveltamisalat eivät tällä hetkellä kohtaa. On siis epätodennäköistä, että

yhteisösakkoa koskevalla neuvottelumahdollisuudella olisi ratkaisevaa kannustinvaikutusta syyteneuvotteluhaluun.

Esityksen suorat perus- ja ihmisoikeusvaikutukset kohdistuvat rikosasian asianosaisiin. Syyteneuvottelun käyttöalan laajentamisella on liityntä yhdenvertaisuuteen (perustuslain 6 §) sekä oikeusturvaan (perustuslain 21 §), johon sisältyy oikeus oikeudenmukaiseen oikeudenkäyntiin.

Esityksessä arvioidaan, että ehdotuksilla on pääasiassa myönteinen vaikutus asianosaisten yhdenvertaisuuden toteutumiseen. Toisaalta esityksen vaikutukset kohdistuvat erityisesti talousrikollisiin. Jo nykyisin suurin osa tunnustamisoikeudenkäynneistä koskee törkeitä talousrikoksia ja esityksen odotetaan lisäävän erityisesti talousrikosten käsittelyä syyteneuvottelussa. Ehdotettu mahdollisuus neuvotella liiketoimintakiellosta kohdistuu käytännössä tähän samaan ryhmään.

Rikosasian käsittely syyteneuvottelussa merkitsee asianosaiselle, että häntä koskeva asia käsitellään huomattavasti nopeammin kuin tavallisessa rikosprosessissa. Tunnustamisoikeudenkäynnin määräajan pidentämisellä 30 päivästä 60 päivään on sekä myönteisiä että kielteisiä vaikutuksia vastaajalle. Yhtäältä vastaajalle jää enemmän harkinta-aikaa tunnustuksen ja suostumuksen peruuttamiseen. Toisaalta vastaajan toiveena yleensä on asian nopea käsittely, jolloin määräajan pidentämisen voi katsoa heikentävän vastaajan asemaa nykytilanteesta. On kuitenkin otettava huomioon, että tavallisessa rikosprosessissa käsittelyajat käräjäoikeudessa ovat huomattavasti pidemmät.

Esityksessä arvioidaan, että seuraamuskannanottoja koskevat muutokset lisäävät järjestelmän läpinäkyvyyttä ja helpottaisivat syyteneuvottelujärjestelmän käytännön toimivuuden tarkastelua. Edelleen sääntely lisääisi ennakoitavuutta ja oikeuskäytännön yhdenmukaisuutta, mikä edistäisi asianosaisten oikeusturvaa ja yhdenvertaista kohtelua.

Sen lisäksi, että syyteneuvottelun soveltamisalan laajentaminen tarjoaa rikosasian vastaajille uusia neuvottelumahdollisuuksia, muutokset voivat edellä todetusti olla merkityksellisiä tunnustusten oikeellisuuden ja vapaaehtoisuuden näkökulmasta tarkasteltuna. Esityksessä onkin korostettu eri rikosprosessitoimijoiden vastuuta tunnustuksen oikeellisuuden ja vapaaehtoisuuden kontrolloinnissa. Uudet neuvottelumahdollisuudet ovat merkityksellisiä myös asianomistajille. Ehdotusta koskevissa perusteluissa todetusti on olennaista varmistua siitä, että rikoshyödyistä neuvottelun taustalla ei ole asianomistajan painostusta.